

EDUSKUNNAN
LAKIVALIOKUNTA

Helsingissä,

18 päivänä joulukuuta 1985

Lausunto n:o 1

Laki- ja talousvaliokunnalle

Laki- ja talousvaliokunta on 22 päivänä helmikuuta 1985 päivätyllä kirjeellään pyytänyt lakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 266/1984 vp. laiksi vesilain muuttamisesta.

Edelleen laki- ja talousvaliokunta on 14 päivänä toukokuuta päivätyllä kirjeellään pyytänyt lakivaliokunnalta lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 59 laiksi vesilain 18 ja 21 luvun muuttamisesta.

Koska mainitut hallituksen esitykset käsittelevät osittain samoja vesilain lukuja, valiokunta on päättänyt käsitellä esitykset yhdessä.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina kanslia-päällikkö Raimo Pekkanen ja lainsäädäntöneuvos Timo Kotkasaari oikeusministeriöstä, toimistopäällikkö Pentti Sipilä ja ylitarkastaja Into Kekkonen ympäristöministeriöstä, toimistopäällikkö Aaro Haverinen maa- ja metsätalousministeriöstä, ylijohtaja Runo Savisaari ja toimistopäällikkö Paavo Karmala vesihallituksesta, oikeusneuvos Väinö Riihelä korkeimmasta oikeudesta, ylimääräinen hallintoneuvos Veli Rokka korkeimmasta hallinto-oikeudesta, oikeusneuvos Eero Manner laintarkastuskunnan entisenä puheenjohtajana, vesiylituomari Helinä Schaffter, insinöörineuvos Timo Peräinen ja hovioikeudenneuvos Pekka Kainlauri vesiylioikeudesta, vesioikeustuomari Reino Hiltunen Itä-Suomen vesioikeudesta, vesioikeustuomari Matti Pulli Pohjois-Suomen vesioikeudesta, vesioikeustuomari Jukka Hölttä Länsi-Suomen vesioikeudesta, professori Veikko Hyvönen Helsingin yliopistosta, professori Erkki J. Hollo Teknillisestä korkeakoulusta, professori Vesa Majamaa ja vt. professori Antti Jokela Lapin korkeakoulusta, apulaisprofessori Pekka Vihervuori Turun yliopistosta, lakimies Leena Pohjanraito Suomen Kaupunkiliitosta, apulaisosasto-

päällikkö Jukka Kero Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäällikkö Henrik Wikström Finlands svenska kommunförbundista, ympäristönsuojeluasiamies Jukka Luokkamäki Teollisuuden Keskusliitosta, varatuomari Ensio Kahanpää Suomen Voimalaitosyhdistyksestä, puheenjohtaja, apulaisprofessori Rauno Ruuhijärvi Suomen luonnon-suojeluliitosta, lakimies Kurt Hemnell Kalatalouden Keskusliitosta, filosofian lisensiaatti Risto Hamari Kotkan ympäristönsuojeluyhdistyksestä, järjestösihteeri Raimo Ihander Suomen Ammattikalastajain Liitosta, maanviljelijä Eelis Laurinolli Ala-Paakkolan jako- ja kalastuskunnasta, toiminnanjohtaja Björn-Erik Lönn Suomen Kalamiesten Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Simo Ahlgren Suomen Metsästäjä- ja Kalastajaliitosta sekä toiminnanjohtaja Markku Ikkala ja konsultti, toimitusjohtaja Erkki Karttunen Suomen Lohenkasvat-tajain Liitosta.

Lakivaliokunta on käsitellyt hallituksen esityksiä toimialansa perusteella ensisijaisesti vesilain muutoksenhakujärjestelmän sekä oikeusturva- ja menettelytapasäännösten osalta keskittyen vesilain 15—18 lukuja koskeviin muutosehdotuksiin. Tämän perusteella valiokunta esittää lausuntoon kunnioittavasti seuraavaa.

Hallituksen esitykset

Hallituksen esitys n:o 266/1984 vp. sisältää vesiensuojelua, korvauksia ja velvoitteita, vesistön virkistyskäyttöä, muutoksenhakujärjestelmää, asiantuntemuksen lisäämistä sekä eräitä muita vesilain (264/61) kohtia koskevia muutosehdotuksia.

Vesiensuojelun tehostamiseksi ehdotetaan muun muassa vesistön muuttamis- ja pilaamis-

kieltoja tarkistettaviksi sekä lupien myöntämisedellytyksiä tiukennettaviksi. Vesistön virkistyskäyttöarvojen huomioon ottamiseksi ehdotetaan, että virkistyskäyttöetu mainittaisiin nimenomaisesti eräissä keskeisissä vesilain säännöksissä. Vesilain korvauksia ja velvoitteita koskevien säännösten osalta ehdotetaan yleiskalastusoikeuden perusteella kalastavan ammattikalastajan korvaus- oikeudellista asemaa parannettavaksi ja kalanhoito- velvoitteita koskevia perussäännöksiä ajanmukais- tettaviksi. Kalanhoitomaksua, vesiensuojelumak- sua ja säännöstelymaksua olisi mahdollista periä kustannustason nousua vastaavana.

Vesilain muutoksenhakujärjestelmää ehdote- taan muutettavaksi siten, että vesiylioikeudesta tulisi itsenäinen ylioikeus kaikkia vesiasioita var- ten. Vesiylioikeus olisi yleensä viimeinen muu- toksenhakuaikasta ja sen päätöksistä voitaisiin valit- ta ainoastaan valitusluvan perusteella joko kor- keimpaan hallinto-oikeuteen tai korkeimpaan oi- keuteen.

Vesituumioistuinten ja katselmustoimitusten luonnontalouden asiantuntemusta ehdotetaan li- sättäväksi. Laajan vesihankkeen vaikutusalueen asukkaille ehdotetaan varattavaksi nykyistä pa- remmat mahdollisuudet esittää hakemuksen joh- dosta mielipiteensä katselmustoimituksessa ja ve- sioikeudessa. Vesiasioiden käsittelykustannuksia ja kuluja koskevia säännöksiä ehdotetaan tarkis- tettaviksi.

Hallituksen esityksessä n:o 59 ehdotetaan vesi- lain 18 ja 21 luvun katselmuskustannuksia koske- via säännöksiä muutettaviksi siten, että hakijan suoritettaviksi määrättävät kustannuserät rajataan ja yksilöidään nykyistä täsmällisemmin, menette- lyä tarkistetaan sekä oikeusturvaa lisätään erityi- sesti edunmenetystä kärsineen hakijan osalta. Lisäksi vesilain lopputarkastusta koskevaa sään- nöstöä täydennettäisiin kustannusten suorittami- sen osalta.

Valiokunnan kannanotot

1. HE n:o 266/1984 vp.

Valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeelli- sena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta esit- tää lakiehdotuksen hyväksymistä eräin huomau- tuksin ja muutoksin.

Esitys on osoittautunut perusteellisesti valmis- telluksi. Lakiehdotuksen voimaantulon katsotaan yleisesti tehostavan vesiasia-ain oikeuskäsittelyä ja parantavan niin vahingonkärsijöiden kuin luvan-

hakijoiden oikeusturvaa vesiasioissa. Valiokunta yhtyy näihin käsityksiin.

Valiokunnan mielestä vesilain muutoksenha- kujärjestelmän kehittäminen ja asiantuntemuk- sen lisääminen luonnontalouden suuntaan ovat myönteisiä uudistuksia. Uudistusten onnistunut toteuttaminen käytännössä edellyttää valiokun- nan käsityksen mukaan kuitenkin välttämättä, että vesioikeuksille ja vesiylioikeudelle varataan riittävät voimavarat toiminnan tehostamiseen. Erityisesti vesioikeuslmmnologien osalta valiokun- ta korostaa, että heti uudistuksen voimaan tulles- sa limnologeja tulisi olla riittävästi ja heidän palkkauksensa sellainen, että se takaa pysyvän ja päte- vän henkilöstön.

Lakiehdotuksessa on kiinnitetty suurta huo- miota vesiasioiden käsittelystä tiedottamiseen, jotta oikeudenmenetyksiä ei tapahtuisi ja kaikki asiaan vaikuttavat näkökohdat tulisivat käsittelyn aikana esille. Valiokunta pitää tätä suuntausta asianmukaisena, joskin valiokunta on havainnut yksityiskohdissa vieläkin täydentämisen varaa.

Valiokunta pitää lakiehdotukseen otettuja säännöksiä niiden asukkaiden vaikutusmahdolli- suuksien parantamisesta, jotka eivät ole varsinaisia asianosaisia, mutta joiden asumiseen, työ- kentelyyn tai oloihin hanke saattaa vaikuttaa huomattavasti, tärkeänä periaatteellisena kan- nanottona. Valiokunnan käsityksen mukaan näi- den säännösten toimivuutta ja käytännön vaiku- tuksia on erityisesti seurattava.

Valiokunnalle on esitetty, että kunnalla pitäisi aina olla asianosaisasema vesioikeusprosessissa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asiainti- la on nykyisin tyydyttävä. Lisäksi on huomattava, että kunnan ympäristönsuojeluhallintoa koskevat uudet säännökset, joilla on merkitystä kunnan puhevallan laajuuteen, ovat parhaillaan eduskun- nan käsiteltävinä. Valiokunta saattaa esityksen kuitenkin laki- ja talousvaliokunnan tietoon, jot- ta tätä laki- ja talousvaliokunnan toimialaan kuuluvaa asiaa voitaisiin vielä tarpeen mukaan selvittää.

Yksityiskohtaiset huomautukset vesilain 15—18 lukujen osalta

15:2. Pykälän 1 momentin ensimmäisessä virk- keessä on havaittu painovirhe ja toiseen virkkeeseen on tullut liikaa sanoja. Momentin pitäisi kuulua näin:

''Vesioikeudessa on tarpeellinen määrä vesioi- keustuomarin, vesioikeusinsinöörin ja vesioikeus-

limnologin virkoja. Vesioikeuteen voidaan (poist.) lisäksi määrääjäksi nimittää vesioikeus-tuomareita, vesioikeusinsinöörejä ja vesioikeus-limnologeja."

15:3. Pykälässä on vesioikeuden jäsenten päte-vyysvaatimuksia koskevat säännökset. Useissa va-liokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa py-kälän 2 momentin toista virkettä, jonka mukaan ainakin toisen vesioikeusinsinöörin tulee olla ra-kennusinsinööri, on pidetty epäonnistuneena ja momentin muiden säännösten kanssa ristiriitaise-na.

Hallituksen esityksen tarkoituksena on laven-taa vesioikeuden käsittelyssä käytettävissä olevaa asiantuntemusta. Tarvittavaa lisäasiantuntemusta saadaan, jos vesioikeusinsinööreinä olisi muitakin kuin rakennusinsinöörejä. Muun muassa prosessi-tekniiikan ja maanmittausalan insinöörin koulu-tus ja asiantuntemus olisi monissa vesiasioissa hyväksi. Valiokunta esittääkin, että momentin toinen virke poistettaisiin. Tällöin pykälän 2 momentti kuuluisi näin:

"Vesioikeusinsinööriltä vaaditaan virkaan sopi-va diplomi-insinöörin tutkinto ja kokemusta vesi-lain alaan kuuluvissa tehtävissä. (Poist.) Vesioi-keusinsinöörejä nimitettäessä on erityisesti otetta-va huomioon, että vesioikeudessa on perehtynei-syyttä vesitekniikan ja vesitalouden eri aloihin."

15:14. Valiokunta katsoo, että pykälän 4 mo-mentissa tulisi selkeyden ja johdonmukaisuuden vuoksi käyttää samaa terminologiaa kuin pykälän 3 momentissa ja perusteluissa. Valiokunta esit-tääkin, että 4 momentin viimeisessä virkkeessä lausuttaisiin "...puheenjohtajana toimii vesiylä-tuomari tai lainoppinut vesiyläoikeudenneuvos".

16:25. Pykälässä ehdotetaan laajennettavaksi vesioikeuden velvollisuutta tiedottaa päätöksensä antamisesta, koska voimassa olevat säännökset eivät ole riittävän tehokkaat. Valiokunta katsoo, että samalla vesioikeuden tiedottamisvelvollisuus olisi syytä ulottaa myös sellaisille asianosaisille, joiden osalta vesioikeus on poikennut toimitus-miesten lausunnosta. Tällöin nämä voisivat val-voa oikeuksiaan myös jatkossa.

Valiokunta esittää, että pykälän 2 momentti muutettaisiin näin kuuluvaksi:

"Päätöksestä on annettava kappale hakijalle ja niille muille asianosaisille, jotka ovat sitä pyytä-neet. Jäljennös päätöksestä on lähetettävä vesi-hallitukselle ja vesipiiriin vesitoimistolle sekä asianomaisille vesilautakunnille ja niille viran-omaisille, joille asiasta sen käsittelyn aikana on annettu tieto, sekä asianomaisiin kuntiin pidettä-väksi yleisesti nähtävänä. Päätöksen nähtäväksi

asettamisesta vesioikeuden on ilmoitettava näissä kunnissa julkisella kuulutuksella, jossa myös on mainittava, milloin muutoksenhakemista varten säädetty aika päättyy. Jäljennös kuulutuksesta on tiedossa olevalla postiosoitteella lähetettävä tä-män luvun 8 §:ssä tarkoitettuille asianosaisille ja viranomaisille sekä muistutuksen tehneille ja sel-laisille asianosaisille, joiden osalta vesioikeus on poikennut toimitusmiesten lausunnosta."

16:27 ja 16:49. Ensin mainitussa pykälässä (16:27) ehdotetaan, että asianosaisen mahdolli-suutta saada vesioikeudessa käsiteltävässä hake-musasiassa korvausta oikeudenkäyntikuluistaan laajennettaisiin. Säännösehdotusta on yleisesti pi-detty hyvänä.

Samalla valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että vesioikeus, toisin kuin muutoksen-hakutuomioistuimet ja yleiset alioikeudet, ei voi valitusasioissa sovittaa oikeudenkäyntikuluja eikä tuomita kuluja voittaneelle osapuolelle. Vesiasiat ovat usein luonteeltaan oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 3 §:ssä tarkoitettuja niin sekavia ja epätietoisia asioita, että oikeudenkäyntiin on ol-lut perusteellista aihetta, jolloin kukin saa itse kärsiä kulunsa. Valiokunta katsoo, että samalla kun oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevia säännöksiä täydennetään hakemusasioiden osalta, vastaavanlainen muutos olisi tehtävä myös vali-tusasioiden käsittelyä koskeviin säännöksiin. Tä-män vuoksi valiokunta esittää, että vesilain 16 luvun 49 §:ään lisättäisiin tässä yhteydessä uusi näin kuuluva 3 momentti:

"Oikeudenkäyntikuluista on soveltuvien osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvus-sa on säädetty."

16:33 ja 14:7. Ensin mainitussa pykälässä (16:33) ehdotetaan, että vesioikeudellinen riita-asia voitaisiin panna vireille myös hakemuksella. Muutosehdotuksen tavoitteena on, ettei asia jäisi tutkimatta muutosäännösten takia. Sen vuoksi asia tulisi vireille, vaikka vesioikeuteen jätettäi-siin kannekirjelmän sijasta hakemus.

Valiokunnassa on todettu, että säännösehdotus on ristiriidassa vesilain 14 luvun 7 §:n kanssa. Tämän ristiriidan korjaamiseksi valiokunta esit-tää, että lakiteknisesti parhaimpaan ratkaisuun pääsemiseksi lakiehdotukseen sisällytettäisiin ve-silain 14 luvun 7 §:n muuttaminen näin kuulu-vaksi:

"Hakemusasioina käsitellään ne vesiasiat, jot-ka tämän lain mukaan pannaan vireille hake-muksella tai vesioikeuden aloitteesta, virka-apu-asioita ja 16 luvun 33 §:n 1 momen-tissa tarkoitettuja riita-asioita lu-

kuunnottamatta. Hakemusasioihin luetaan myös lopputarkastusta koskevat asiat sekä asiat, jotka on 20 luvun 2 §:n 3 momentin mukaisesti alistettu vesioikeuden käsiteltäviksi."

17:4. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että vesiylioikeuden päätöksestä voisi valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen tai korkeimpaan oikeuteen valitusluvan perusteella. Pykälän perusteluissa viitataan toisaalta säännöksen yhdenmukaisuuteen oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännösten kanssa, mutta toisaalta vesiasioiden erityisluonteen takia ehdotetaan valitusluvan myöntämisen perusteiden kirjoittamista jonkin verran laajemmiksi kuin oikeudenkäymiskaaressa.

Valiokunnalle on huomautettu, että valitusluvan myöntämisen perusteiden eroavuus vesilaissa ja oikeudenkäymiskaaressa saattaa aiheuttaa tarpeetonta sekaannusta.

Valiokunta katsoo, että hallituksen esityksessä ehdotettu valituslupamenettely on asianmukainen ja luvan myöntämisperusteiden laajentaminen oikeudenkäymiskaareen verrattuna vesiasioiden erityisluonteen huomioon ottaen perusteltua. Muutoksenhakuluvan myöntäminen edellyttää siten painavaa syytä, jota säännöksessä luonnehditaan esimerkinomaisesti asian merkittävyydellä, ratkaisun tärkeydellä ennakkotapauksena tai ohjaamisella oikeuskäytännön yhtenäisyyteen. Valiokunnan mielestä säännökseen pitää kuitenkin vielä lisätä oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 3 §:ään sisältyvä myöntämisperuste: Lupa voidaan myöntää, jos siihen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti- tai muun virheen takia, jonka perusteella ratkaisu olisi purettava tai poistettava.

Valiokunta esittää, että pykälän 2 momentti muutettaisiin näin kuuluvaksi:

"Vesiylioikeuden päätökseen muussakaan kuin 1 momentissa tarkoitettussa asiassa ei saa hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin paitsi milloin 5 §:ssä tarkoitettu muutoksenhakutuomioistuimien antaa valitusluvan. Valituslupa voidaan myöntää ainoastaan, jos asian saattamiseen muutoksenhakutuomioistuimen käsiteltäväksi on painava syy, niin kuin asian erityinen merkittävyys, (poist.) ratkaisun tärkeys lain muissa samanlaisissa tapauksissa soveltamisen tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden kannalta taikka jos siihen on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen sellaisen oikeudenkäynti- tai muun virheen takia, jonka perusteella ratkaisu olisi purettava tai poistettava."

17:11. Pykälässä säädetään, kenelle vesiylioikeuden, korkeimman hallinto-oikeuden ja kor-

keimman oikeuden on lähetettävä päätöksensä tiedoksi.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että kun vesiylioikeuden päätösten luonne muuttuu, muutkin viranomaiset kuin vesihallintoviranomaiset voivat tarvita päätöksen samalla tavalla kuin vesioikeuden käsittelyn päätyttyä. Tämän johdosta valiokunta esittää, että pykälä muutettaisiin näin kuuluvaksi:

"Vesiylioikeuden (poist.) on lähetettävä kappale vesiasiaa antamaansa päätöstä tai tuomiota taikka jäljennös siitä vesioikeudelle, vesihallitukselle, asianomaisen vesipiirin toimistolle ja asianomaisille vesilautakunnille sekä niille viranomaisille, joille asiasta sen käsittelyn aikana on annettu tieto."

Korkeimman hallinto-oikeuden ja korkeimman oikeuden on lähetettävä kappale vesiasiaa antamaansa päätöstä tai tuomiota taikka jäljennös siitä vesioikeudelle, vesihallitukselle ja asianomaisen vesipiirin vesitoimistolle. (uusi mom.)"

18:1. Pykälään sisältyvät säännökset siitä, ketkä suorittavat katselmustoimituksen, ja siitä, kuinka toimitusmiehet määrätään.

Hallituksen esityksen perusteluissa pidetään asiantuntemuksen lisäämistä kaikissa vesiasioita käsittelevissä viranomaisissa välttämättömänä. Asiantuntemusta katselmustoimituksissa pyritään lisäämään siten, että vesihallitus voisi määrätä neljänneksi toimitusmieheksi katselmustoimitukseen erityisen alan asiantuntijan, jos se on katselmustoimituksen suorittamiseksi tarpeellista. Vesioikeuden määräämään asiantuntijan sekä sihteerin käyttäminen säilytettäisiin edelleen. Sen sijaan mahdollisuus avustavien virkamiesten käyttämiseen nykyisessä muodossa jäisi pois.

Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on katsottu, että toimitusmiehiä koskeva muutos näin toteutettuna ei merkitse asiantuntemuksen lisääntymistä katselmustoimituksissa, vaan seuraukset saattavat olla jopa päinvastaisia. Avustavien virkamiesten käyttäminen nykyisellään on osoittautunut tehokkaaksi ja joustavaksi keinoksi hankkia monipuolista asiantuntemusta katselmustoimituksiin. Laajoissa hankkeissa on voitu määrätä useita eri alojen asiantuntijoita tehtävään. Yhden ylimääräisen toimitusmiehen määrääminen katselmustoimitukseen ei ole riittävä korvaamaan tämän järjestelmän merkitystä.

Edelleen valiokunnalle on huomautettu, ettei vesihallituksen pitäisi määrätä ylimääräistä toimitusmiestä, vaan vesioikeuden, koska vesihallitus on asianosainen ja hakijan vastapuoli.

Valiokunta pitää esitettyjä huomautuksia perusteltuina ja esittää sen vuoksi, että pykälä muutettaisiin näin kuuluvaksi:

”Milloin vesioikeus 16 luvun 5 tai 13 §:n nojalla määrää pidettäväksi katselmustoimituksen, sen on ilmoitettava siitä vesihallitukselle. Vesihallituksen on määrättävä katselmustoimitusta varten toimitusinsinööri, joka toimii toimitusmiesten puheenjohtajana. *Vesioikeus voi vesihallituksen, toimitusinsinöörin tai asianosaisen pyynnöstä määrätä ylimääräiseksi toimitusmieheksi (poist.) erityisen alan asiantuntijan, jos sitä on pidettävä katselmustoimituksen suorittamisen kannalta tarpeellisenä.*

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Vesihallitus voi (poist.) toimitusinsinöörin tai asianosaisen pyynnöstä määrätä jonkun erityisen alan asiantuntemusta omaavan henkilön avustamaan toimitusinsinööriä hänen tehtävissään. Vesioikeus voi vesihallituksen, toimitusinsinöörin tai asianosaisen pyynnöstä määrätä tarvittaessa erityisen alan asiantuntijan avustamaan toimituksessa. Vesioikeus voi myös tarvittaessa määrätä sihteerinsä avustamaan toimitusmiehiä oikeudellisten kysymysten selvittelyssä.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)”

Eräitä muita yksityiskohtia

Asiaa käsitellessään lakivaliokunta on edellä mainittujen kohtien lisäksi havainnut eräitä teknisluonteisia korjausta vaativia kohtia, jotka se tässä yhteydessä saattaa laki- ja talousvaliokunnan tietoon.

1:22. Pykälän 3 kohdasta puuttuu sana ”voi”. Kohdan pitäisi kuulua näin ”3) tärkeä tai erityisen antoisa pohjavesiesiintymä voi olennaisesti huonontua.”.

6:33. Pykälän 2 momentin kolmanteen virkkeeseen on painatusvaiheessa tullut ylimääräinen tekstirivi. Virkkeestä on poistettava sanat ”ei ole velvollinen sillon tai rummun omistajan”. Saman momentin neljännessä virkkeessä on edellytys ”tai muutoin ja maksettu”, jonka pitäisi kuulua ”tai muutoin jo maksettu”.

19:4. Pykälän 1 momentissa on havaittu kolme painovirhettä. Momentin alkuosan pitäisi kuulua seuraavasti: ”Ojitus-toimituksessa on, milloin siinä on laadittava ojitusuunnitelma, pidettävä alkukokous. Alkukokoukseen toimitusinsinöörin on kutsuttava ne, joiden oikeutta tai etua ojitusasia saattaa koskea. Jos ojitus-toimitus pidetään 6 luvun 10 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa mainitusta syystä...”.

Ympäristönsuojelun hallintoa koskeva lainsäädäntö. Eduskunnassa on parhaillaan käsiteltävänä hallituksen esitys n:o 196 kuntien ympäristönsuojelun hallintoa koskeva lainsäädännöksi. Tämän lainsäädännön perusteella kuntiin tulisi ympäristönsuojelulautakunta, joka huolehtisi myös vesilain mukaisista vesilautakunnan tehtävistä. Kunnissa ei siten enää olisi erillistä vesilautakuntaa. Hallituksen esitykseen n:o 266/1984 vp. on näin ollen tehtävä tarpeelliset terminologiset tarkistukset.

2. HE n:o 59

Valiokunta pitää hallituksen esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena.

Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa esitystä on yleisesti pidetty hyvin valmisteltuna ja käytännön kannalta kiireellisenä sekä toivottu esitettyjen lainmuutosten nopeaa voimaantuloa.

Valiokunnalla ei ole huomauttamista lakiehdotuksen johdosta.

Edellä lausutun perusteella lakivaliokunta esittää kunnioittaen lausuntonaan,

että hallituksen esitykseen n:o 266/1984 vp. sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin huomioon ottaen edellä tehdyt huomautukset.

Edelleen lakivaliokunta esittää kunnioittaen lausuntonaan,

että hallituksen esitykseen n:o 59 sisältyvän lakiehdotuksen johdosta valiokunnalla ei ole huomautettavaa.

Lakivaliokunnan puolesta:

Elisabeth Rehn

Kaisa Vuorisalo

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Rehn, varapuheenjohtaja Urpilainen (osittain), jäsenet Alaranta, Almgren, Arranz, Jansson, Kulhia,

Kuoppa, J. Mikkola, Pelttari, Petäjäniemi, Siitonen (osittain), Skinnari, Särkijärvi (osittain), Turpeinen-Kajanoja, Tykkyläinen ja Valtonen sekä varajäsen Lähdesmäki (osittain).

Eriävä mielipide

Vesilaki on osa ympäristönsuojelulainsäädäntöä. Tyypillistä ympäristönsuojelulainsäädännöllemme on ollut hajanaisuus. Tätä tilannetta on kuitenkin jossain määrin parantanut ympäristöministeriön perustaminen ja parhaillaan eduskunnan käsittelyssä oleva kuntien ympäristöhallinnon järjestäminen. Lähtökohtana tulisiikin olla, että eri ympäristölakeja käytetään mahdollisimman yhdenmukaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Erityisen tärkeää olisi maankäytön ja vesienkäytön suunnittelun yhteensovittaminen. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi katsomme, että päätösvalan näiden eri lakien piirissä tulisi kuulua samoille viranomaisille.

Vesiasioissa on siirrytty vesien rakentamisvaiheesta tilanteeseen, jossa vesien suojeleminen ja ympäristön hoitaminen ovat nousseet yhä keskeisempään asemaan. Kysymys on laajoja kansalaispiirejä koskevista asioista, joista päättämistä ei voida jättää teollisuuden ja maanomistajien kesken tapahtuvaksi. Tämän muutoksen tulisi mielestämme heijastua myös vesiasioden käsittelytavassa ja vesiasioita käsittelevien viranomaisten valinnassa. Tuomioistuimen käsittelemästä kahden tai useamman asianosaisen välisestä riita-asiasta tulisi siirtyä normaaliin hallintomenettelyyn, jossa asianosaisten taloudellisten etujen sijasta pääpainon ratkaisuja tehtäessä tulisi olla yleisen edun valvomisessa.

Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä lähdetään edelleen siitä mielestämme vanhentuneesta periaatteesta, että vesiasiat käsitellään erityistuomioistuimissa vesioikeuksissa ja vesiylioikeuksissa. Esitys sisältää lisäksi vesiylioikeuden aseman vahvistamisen ja muodostamisen itsenäiseksi erityistuomioistuimeksi sekä siirtymisen

muutoksenhakulupajärjestelmään haettaessa muutosta vesiylioikeuden päätöksistä. Nämä muutokset tulevat vain lisäämään vesiasioden irrallisuutta muusta ympäristöhallinnosta ja vievät siten kehitystä mielestämme väärään suuntaan. Emme katso voivamme yhtyä valiokunnan enemmistön näkemyksiin näissä kysymyksissä.

Vesiasioita käsittelevänä viranomaisena tulisi mielestämme pienissä, yhteen kuntaan rajoittuvissa asioissa toimia ympäristölautakunnan. Tätä laajemmat kysymykset tulisi käsitellä lääninhallituksessa tai ympäristöministeriössä hankkeen laajakantoisuudesta riippuen. Näin vesiasioita ja muita ympäristökysymyksiä käsittelevät kaikissa asteissa samat viranomaiset. Laajoja kansalaispiirejä koskevat kysymyksissä päätökset tehtäisiin poliittisesti vastuunalaisessa ministeriössä, joka toisin kuin näennäisen puolueeton tuomioistuin joutuisi ottamaan päätöksenteossaan huomioon myös kansalaisten näkemykset asiasta.

Demokratiaa vesiasioissa tulee laajentaa. Hallituksen esitykseen sisältyy tältä osin pieni parannus nykytilanteeseen sen tarjotessa vesihankkeen vaikutusalueen asukkailla mahdollisuuden esittää mielipiteensä hankkeesta katselmustoimituksessa ja vesioikeudessa. Tämä ei mielestämme kuitenkaan riitä, vaan katsomme, että asukkailla ja heitä edustavilla yhteisöillä tulee vesiasioissa olla yhtä laaja puhevalta kuin muillakin asianosaisilla ja heidän tulee myös voida valittaa vesioikeuden ja vesiylioikeuden päätöksistä. Asianosaisen puhevalta tulee mielestämme antaa myös uusille ympäristölautakunnille. Voimassa olevan vesilain mukaan vesilautakunnilla on ainoastaan oikeus esittää vesioikeudelle sellaisia lausuntoja ja huomautuksia, joihin ne kuntiensä vesiolojen valvoji-

na katsovat olevan aihetta. Lakiehdotuksessa noudatetun terminologian mukaisesti pykäläehdotuksissamme puhutaan vesilautakunnasta tarkoitettaessa ympäristölautakuntaa.

Katsommekin, että valiokunnan lausunnossa olisi tullut esittää vesilain 16 luvun 28 §:n 2 momentin muuttamista muotoon: *"Asianosaisen puhevalta on myös niiden kuntien vesilautakunnilla, joiden toimialueella yrityksen vaikutukset ilmenevät sekä niillä asukkailla ja yhteisöillä, joille tämän luvun 6 §:n mukaan on annettava tieto hakemuksesta."*

Vastaavasti valiokunnan olisi tullut mielestämme esittää hallituksen esitykseen sisältyvän vesilain 16 luvun 6 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen muuttamista näin kuuluvaksi: *"Jollei katselmustoimitusta pidetä, on hakemuksesta, jos tämän luvun 9 §:stä ei muuta johdu, annettava tieto niille, joiden etua tai oikeutta hakemus saattaa koskea, samoin kuin niille yrityksen vaikutusalueen asukkaille, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin yrityksen toteuttaminen saattaa vaikuttaa sekä heitä edustaville yhteisöille, tilaisuuden varaamiseksi muistutusten ja vaatimusten tekemiseen hakemuksen johdosta."*

Lisäksi olisi tullut esittää hallituksen esityksen 18 luvun 2 §:n 1 momentista poistettavaksi sana *"selvästi"*.

Puhevallan säilymisperusteet olosuhteiden muuttuessa asian käsittelyn aikana on hallituksen esityksessä rajattu varsin tiukasti. Asiantuntijalausunnoissa on pelätty, että tämä voi merkitä jopa voimassa olleen käytännön tiukkenemista. Tätä ei mielestämme voida pitää perusteltuna.

Helsingissä 18 päivänä joulukuuta 1985

Mikko Kuoppa

Jos asukkaille ja yhteisöille annetaan asianosaisen puhevalta, kuten olemme edellä esittäneet, asukkaat ja yhteisöt voivat tehdä muistutuksen vesilain 18 luvun 11 §:n 1 momentin nojalla, joten 2 momentti voitaisiin tällöin poistaa. Muistutusten tekoaika tulisi kuitenkin pidentää 60 päivään.

Edellä esitetyn johdosta katsomme, että valiokunnan olisi tullut esittää lausunnossaan vesilain 16 luvun 6 §:n 1 momentin viimeisen lauseen muuttamista näin kuuluvaksi: *"Puhevaltaa ei kuitenkaan ole menetetty, jos olosuhteet asian vireillä ollessa ovat (poist.) muuttuneet tai puhevallan menettäminen olisi muuten (poist.) kohtuutonta."*

Vastaavasti vesilain 18 luvun 11 §:n 1 momentti olisi tullut esittää näin kuuluvaksi:

"Sen, joka haluaa vesioikeudelle tehdä muistutuksia hakemuksen, suunnitelman tai toimitusmiesten lausunnon johdosta taikka vaatimuksia asiassa, on puhevaltansa menettämisen uhalla esitettävä ne vesioikeudelle kuudenkymmenen päivän kuluessa siitä, kun lausunto on asianomaisessa kunnassa pantu yleisesti nähtäväksi. Puhevaltaa ei kuitenkaan ole menetetty, jos olosuhteet asian vireillä ollessa ovat (poist.) muuttuneet tai jos vesioikeus on poikennut toimitusmiesten lausunnosta tai jos puhevallan menettäminen muutoin olisi (poist.) kohtuutonta."

Edellä esitetyn perusteella katsomme,

että valiokunnan olisi tullut lausunnossaan ottaa huomioon se, mitä tässä erivässä mielipiteessä on esitetty.

Pirkko Turpeinen-Kajanoja

Yhdyn kaikkeen edellä esitettyyn.

Helsingissä 18 päivänä joulukuuta 1985

Liisa Kulhia

